

IZDAVAČKA DJELATNOST I MEDIJI U TUZLI U PERIODU 1945. - 1953. GODINE

Abstrakt:

U radu su prezentirani podaci o razvoju izdavačke djelatnosti i medija u Tuzli u periodu 1945.-1953. godine. Izdavačka djelatnost u Tuzli nije bila nepoznanica. Ona svoje korijenje vuče s kraja XIX. stoljeća, kada je u Tuzlu donešen prvi list, a to je bio sarajevski list „Bosna“. Međutim, prava izdavačka djelatnost u Tuzli otpočela je još u toku Drugog svjetskog rata. Zapaženo mjesto kada je u pitanju Tuzla imao je list „Front slobode“, kao i list „Oslobođenje“. Kada su u pitanju mediji, društvene, političke i radne organizacije tuzlanskog područja veoma su rano shvatile ulogu radija u izgradnji društva, razvijanju kulture, privredne propagande i opštih informacija.

Ključne riječi: izdavačka djelatnost, mediji, listovi, Front slobode, Oslobođenje, Tuzla, štamparija, radio, Grafičar, časopisi.

Izdavačka djelatnost u Tuzli počela se razvijati krajem XIX. stoljeća. ¹ Međutim, prava eksplozija u razvitku izdavačke djelatnosti u Tuzli, otpočela je još u toku Drugog svjetskog rata. U tom periodu na tuzlanskom području pojavio se veliki broj listova i časopisa. Na području Tuzle, uključujući i širi rejon, u narodnooslobodilačkom ratu u štamparijama ili drugim tehnikama izašlo je 38 knjiga i brošura i 29 listova. Najznačajnije mjesto zauzima „Front slobode“. Punu pažnju zaslužuju još tri lista: „Naša borba“, „Vijesti“ i „Žena kroz borbu“. Pored ovih listova, na ovom području izlazili su: „Borac“, „Drugi bataljon“, „Kroz borbu“, „Kultura“, „Mi pišemo“, „Mladi junaci“, „Na bunker“, „Naš front“, „Naš omladinski bilten“, „Nedjeljni pregled“, „Omladinski list i bataljona tuzlanskog NOP odreda“, „Oslobođenje“, „Pobednik“, „Pregled“, „Radio bilten“, „Radio vijesti (1944.)“, „Radio vijesti (1944-1945.)“, „Ratne novosti (1944-1945.)“, „Sloga“, „Takovac“, „Udarnik“, „Vijesti“ i „Zora“.²

U strukturi brojnih publikacija i partizanskih glasila, zapaženo mjesto zauzimao je list „Front slobode“, čiji je prvi broj izašao iz štampe 7. novembra 1943. godine, u oslobođenoj Tuzli.

¹ Prvi list koji je donešen u Tuzlu bio je sarajevski list „Bosna“, čiji je prvi broj objavljen 28. maja 1866. godine. Drugi sarajevski list koji je dolazio u Tuzlu bio je „Sarajevski cvijetnik“ čiji je urednik bio Šaćir Kurčehajić. Izlazio je na 4 strane kao i list „Bosna“. Dragiša Trifković, *Tuzlanski vremeplov, II*, Beograd 1983., 25. (dalje: D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, II*); Fatmir Alispahić, *Tuzland, Knjiga o Tuzli*, Tuzla 2000., 146. (dalje: F. Alispahić, *Tuzland*). Senaid Hadžić, Sead Selimović, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini, Višemilenijski kontinuitet*, Tuzla 2012., 255-256. (dalje: S. Hadžić, S. Selimović, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini*). Đorđe Pejanović, *Štampa Bosne i Hercegovine 1850-1941.*, Sarajevo 1949. Prva štamparija u Tuzli osnovana je 1896. godine. Josip Engel je otvorio drugu štampariju 1907. godine. Risto Sekulić, prvi grafički radnik iz Tuzle, je otvorio vlastitu štampariju 1911. godine, a Jovan Petrović 1923. godine. Dragiša Trifković, *Tuzlanski vremeplov, I*, Beograd 1981., 81. (dalje: D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, I*). Prvi list štampan u Tuzli je nedjeljnik „Srpski pokret“ (1913), koji je već 1914. godine bio zabranjen. U toku 1914. godine izdavan je list „Tuzlanski dnevnik“, a iste godine i to vrlo kratko izlazio je „Komunalni list“. Od 1918. do 1920. godine u Tuzli je izlazio političko-informativni list „Oslobođenje“. U toku 1920. godine izlazio je list „Novi pokret“. U periodu između dva svjetska rata, vrlo kratko su izlazili listovi: „Opštinski glasnik“, „Tuzlanski list“, „Tuzlanska pošta“, „Naša opština“, „Novi pokret“, „Narodne novine“, „Narodni list“, „Narod“, „Fabrike i njeve“ itd. F. Alispahić, *Tuzland*, 146; Derviš Sušić, *Tuzla, prošlost-informacije-perspektive*, Tuzla 1967., 97-98. (dalje: D. Sušić, *Tuzla*); S. Hadžić, S. Selimović, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini*, 397.

² Nizara Mušović-Tadić, *„Front slobode“ kao istorijski izvor za period novembar 1943 – decembar 1945.*, Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Godina XVIII-XIX, Knjiga XVIII-XIX, Separat, Sarajevo 1978/79., 127-128. (dalje: N. Mušović-Tadić, *„Front slobode“ kao istorijski izvor za novembar 1943. – decembar 1945.*); Muhamed Nuhić, „Kulturno-prosvjetna i informativno-propagandna aktivnost u Tuzli 1944-1945. godine“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji, Narodnooslobodilački rat i revolucija* (oktobar 1943.-maj 1945.), Knjiga 3, Tuzla 1987., 1028-1029.

Osnovao ga je Oblasni komitet KPJ za istočnu Bosnu.³ Prvi broj lista „Front slobode“ rađen je u dosta teškim uslovima, ilustrovan linorezima akademskih slikara Ismeta Mujezinovića i Voje Dimitrijevića. Prvi broj „Fronta slobode“ izašao je u Tuzli u dvobojnoj tehnici, na 24 stranice, a štampan je u Tuzli u štampariji Sekulić.⁴



Slika 1. Prvi broj lista "Front slobode".⁵

Glavni nosioci ideje za pokretanje lista bili su drugovi Pašaga Mandžić i Cvijetin Mijatović, pored ove dvojice u pripremanju ratnih brojeva „Fronta slobode“ učestvovali su: Hasan Brkić, Voja Dimitrijević, Ismet Mujezinović, Mirko Topolovac, Mirko Ostojić, Mladen Čaldarević, Risto Tošović, Dušan Blagojević, Meša Selimović, Veso Jovanović, Slavko Mićanović, Stevo Popović, Nenad Petrović, Neda Kerec-Vilović, Omer Zorabdić itd. Kada su 11. novembra 1943. godine neprijateljske snage ponovo zauzele Tuzlu, iz Tuzle je u Birač preseljena redakcija „Fronta slobode“⁶, kao i partizanska jedinica grafičara, koja je u otežanim okolnostima nastavila rad. U selu Vlačići smjestili su se grafičari. Na jednom raskršću, uzvisini Krsta, u kući Petra Vlačića bila je bazirana štamparija. U njoj su bili smješteni tigl za štampanje, regali sa slovima, mašina na ručni pogon, papir, boje.⁷ Prva dva broja „Fronta slobode“ izašla su u Tuzli, dok je treći izašao u Šekovićima. Po konačnom oslobođenju Tuzle 17. septembra 1944. godine „Front slobode“ je ponovo počeo izlaziti u Tuzli.⁸

³ Ferid Šljivić, „Značaj lista Front slobode“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji*, Narodnooslobodilački rat i revolucija (oktobar 1943-maj 1945.), Knjiga 3, Tuzla 1987., 132. (dalje: F. Šljivić, *Značaj lista „Front slobode“*); D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, I*, 228; D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, II*, 240; Vitimir Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“, *Devet i po decenija tuzlanske štampe. 55 godina „Fronta slobode“*, Tuzla 1998., 61. (dalje: V. Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“).

⁴ F. Šljivić, *Značaj lista „Front slobode“*, 133.; Grupa autora, *Vaspitanje, obrazovanje, nauka i kultura u Tuzli*, Tuzla 1971., 87. (dalje: G. autora, *Vaspitanje, obrazovanje, nauka i kultura u Tuzli*).

⁵ D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, II*, 240-241. D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov, I*, 228.

⁶ F. Šljivić, *Značaj lista „Front slobode“*, 137.; Također, vidi više u: V. Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“, 66-73.

⁷ Više o partizanskoj štampariji u toku Drugog svjetskog rata vidi: Salih Atić, „Partizanska štamparija“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji*, Narodnooslobodilački rat i revolucija (oktobar 1943.-maj 1945.), Knjiga 3, Tuzla 1987., 143-147.

⁸ F. Alispahić, *Tuzland*, 146.



Slika 2. Rad na prvim brojevima tuzlanskog „Fronta slobode“.⁹

Do kraja rata izašlo je ukupno 25 brojeva na 236 stranica. Prvi i drugi broj „Fronta slobode“ izašli su 1943. godine, tokom 1944. godine izašli su brojevi od 3 do 11, a u 1945. godini od 12 do 24. Jedno vanredno izdanje, bez numeracije, izašlo je 3. maja, a broj 18 je također izašao vanredno.¹⁰ Tako je „Front slobode“ sa tih 25 ratnih brojeva, i ne samo njih, bio snažno sredstvo političke propagande, poziv na borbu, snažan stub narodnooslobodilačkog pokreta, moćno sredstvo informisanja.

Četiri prva broja „Fronta slobode“ izašla su kao „Organ antifašističkog fronta za istočnu Bosnu“, narednih pet su nosili oznaku da su „Organ oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za istočnu Bosnu“, a slijedećih trinaest brojeva lista bili su „Organ oblasnog odbora narodnooslobodilačkog fronta za istočnu Bosnu“. Od 15. maja 1945. godine „Front slobode“ postao je organ Okružnog odbora narodnooslobodilačkog fronta za tuzlanski okrug.¹¹ List je bio i ostao moćno oružje narodnooslobodilačkog pokreta, svjedok njegovog rasta i razvoja, angažovani subjekt borbe za slobodu. U periodu od 23. marta do 23. maja 1945. godine, kada je u pitanju štampa, odštampano je dvanaest brojeva „Fronta slobode“, jedan broj lista „Naša borba“, jedan broj list „Antifašističke omladine Bosne i Hercegovine“, 2 brošure i to: „Odgovor na nekoliko pitanja o položaju Istre, Trsta i Slovenačkog primorja“ i „Privremeno upustvo vojne oblasti III korpusa“ koje je napisao Edvard Kardelj, zatim je odštampano sedam raznih plakata i proglašenja, sedam raznih letaka i 147 raznovrsnih vrsta tiskanica. Također, radilo se i na dovršavanju štampanja romana „Čapajev“.¹²

Nakon Drugog svjetskog rata list „Front slobode“ izlazio je jednom sedmično u tiražu od pet do sedam hiljada primjeraka. Bogat je bio raznovrsnim sadržajima iz svih oblasti političkog, kulturnog, naučnog, zabavnog i sportskog života sjeveroistočne Bosne.

Sredinom juna 1945. godine u „Frontu slobode“ se dogodilo rasulo, redakcija je ostala bez ijednog člana iz „proslavljene i prekaljene stare garde“. Svi su napustili tuzlansko područje. Jedni su krenuli putem visoke politike, dok su drugi krenuli sa one tačke na kojoj su nekad stali tj. vratili se likovnoj umjetnosti ili književnosti.¹³ U aprilu 1946. godine list je posljednji put nosio oznaku „Štamparije Sekulić“. Od maja 1946. godine zgrada Okružne štamparije bila je moderno uređena i raspolagala je sa dva slagača stroja, četiri štampača i knjigoveznicom. Godine 1947. ova

⁹ Arhiv Tuzlanskog kantona (dalje: A TK), zbirka Fototeka, kutija 1, broj 662.

¹⁰ N. Mušović-Tadić, „Front Slobode“ kao istorijski izvor za novembar 1943-decembar 1945, 128-129.

¹¹ F. Šljivić, Značaj lista „Front slobode“, 139.

¹² A TK, Okružni narodni odbor Tuzla (dalje: OKNOT), Prosvjetno odjeljenje, K-77, br. 4394/45, dok. 11856/4, Prosvjetne prilike okruga tuzlanskog, Tuzla, 23. maj 1945.

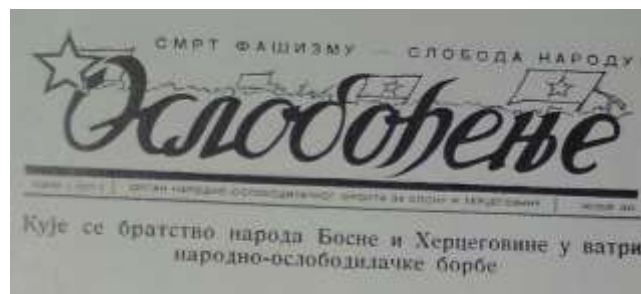
¹³ V. Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“, 86-87.

štamparija postaje veća i prerasta u Okružnu državnu štampariju, da bi 1948. godine prerasla u Štamgarsko preduzeće Tuzla, a vrlo brzo nakon toga u grafičko preduzeće „Grafičar“. Ulaskom u 1947. godinu prestaje upotreba ćirilice za štampanje „Fronta slobode“, a od jula list je nosio oznaku da je organ Oblasnog Narodnog fronta Tuzlanske oblasti.¹⁴

U toku 1950. godine kolektiv štamgarskog preduzeća „Grafičar“ u Tuzli, koji je štampano „Front slobode“ je među prvima ostvario svoj polugodišnji plan. Ovaj uspjeh nije došao samo kao rezultat zalaganja, nego i dobre organizacije rada. „Grafičar“ je bio jedan od najboljih radnih kolektiva u Tuzli. Upravnik ove štamparije bio je Ahmet Spahić, poslovođa je bio Josip Herljević, a od ostalih radnika ističu se Josip Lastrić, Muharem Zahirović, Zumreta Ahmetović i Ljiljana Ilinčić.¹⁵ List „Front slobode“ izlazio je redovno sve do maja 1951. godine kada je ukinut, a taj zastoje u izlaženju „Fronta slobode“ trajao je oko petnaest mjeseci. Međutim, nakon petanest mjeseci zastoja u izlaženju lista, „Front slobode“ 27. jula 1952. godine, obnavlja svoje izlaženje i pojavljuje se kao nedjeljni list Narodnog fronta Tuzlanske oblasti. List je izlazio svakog utorka na četiri do šest stranica, uz cijenu od 5 dinara. List „Front slobode“ je u narednu 1953. godinu ušao sa naglašenim optimizmom „graditelja socijalizma“, oličenih u elitnim primjercima još neiskusnih, ali zato edukovanih žurnalista.¹⁶ Glavni i odgovorni urednik „Fronta slobode“ u periodu 1943-1945. godine bio je Agitprop Oblasnog komiteta KPJ za istočnu Bosnu, od 1945-1949. godine na mjestu glavnog urednika bilo je više njih, a to su: Mirko Ostojić, Namik Čehić, Ahmet Ćatić, Rada Obućina, Ljubo Stavrić i Branimir Kalanj, dok je od 1949. pa do 1959. godine na mjestu glavnog urednika lista „Front slobode“ bio Asim Gruhonjić.¹⁷

List „Front slobode“ imao je poseban značaj na kulturnom uzdizanju građana Tuzle. Uvidom u brojeve „Fronta slobode“ može se vidjeti da je ovaj list redovno i dosta dobro informisao o radu raznih prosvjetnih, kulturnih, naučnih i drugih ustanova, kao i o radu svih drugih organizacija kako u Tuzli, tako i na širem području.

Pored „Fronta slobode“, 30. avgusta 1943. godine odštampan je prvi, rođendanski broj lista „Oslobođenje“, na šest strana malog novinskog formata. U Trnavskoj štampariji štampan je drugi broj lista na osam strana kao organ Narodnooslobodilačkog fronta Bosne i Hercegovine. Treći broj lista „Oslobođenje“, u boljim tehničkim uslovima, štampan je u štampariji Riste Sekulića u oslobođenoj Tuzli, donoseći jednu zanimljivu tehničku, ali i sadržajno-estetsku novinu. Uz uvodnik „Kuje se bratstvo i jedinstvo naroda Bosne i Hercegovine u vatri narodnooslobodilačke borbe“ objavljen je crtež-grafika akademskog slikara Ismeta Mujezinovića, za koju je umjetnik kliše izradio na parčetu linoleuma.¹⁸



Slika 3. Treći broj lista „Oslobođenje“ štampan u Tuzli.¹⁹

Sredinom 1950. godine Ministarstvo prosvjete Narodne Republike Bosne i Hercegovine uputilo je Sreskom-Gradskom odboru Tuzla popis jednog dijela časopisa koji su izlazili u to

¹⁴ Isto, 89.

¹⁵ *Front slobode*, br. 281, Godina VIII, Tuzla, 12. novembar 1950. godine, 3.

¹⁶ V. Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“, 98 i 101.

¹⁷ Isto, 207.

¹⁸ Nizara Mušović-Tadić, *Ratni brojevi „Oslobođenja“ o događajima u sjeveroistočnoj Bosni (30. avgust 1943-12. april 1945)*, Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Godina XX-XXI, Knjiga XX-XXI, Sarajevo 1980/81., 141-142; D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov*, I, 227; V. Pavlović, „Vodonoše i vitezovi“, 58.

¹⁹ D. Trifković, *Tuzlanski vremeplov*, I, 227.

vrijeme u Bosni i Hercegovini, te su tražili da rukovodioc Sreske-Gradske narodne biblioteke pregleda taj popis i da izvrši preplatu za one časopise koji su odgovarali potrebama biblioteke. Posebnu pažnju je privlačio časopis „Međunarodni problemi“ za pitanje međunarodne politike i privrede.²⁰ U ovim časopisima izlazili su članci koji su bili podešeni za čitaoce različitog obrazovanja tako da su se koristili za popularna predavanja, čitalačke grupe i dr. Kad se sve sagleda izdavačka djelatnost u Tuzli bila je veoma raširena, pored knjiga, novina, listova i raznih drugih publikacija stanovnici Tuzle su se mogli upoznati i sa različitim časopisima koji su izlazili u Bosni i Hercegovini, a koji su bili dostupni u Gradskoj biblioteci u Tuzli.

Kada su u pitanju mediji, društvene, političke i radne organizacije tuzlanskog područja veoma su rano shvatile ulogu radija u izgradnji društva, razvijanju kulture, privredne propagande i opštih informacija. Radio Tuzla na talasnoj dužini 202,2 metra počeo je da emituju prvi put program prvog maja 1953. godine, pozdravom „Smrt fašizmu-sloboda narodu“. Radio stanica je počela rad sa predajnikom od 200 vati, dijelom uređaja bivše razglasne stanice u Tuzli, sa tri magnetofona i nešto ploča. U početku je program trajao sat prije i sat poslije podne²¹, dok je kasnije program emitiran dva puta i to: jutarnja emisija od šest do sedam sati i večernja emisija od 17 i 30 do 19 sati.²² Radio Tuzla je od svog početka postepeno ulazio u naviku, u svakodnevnicu slušalaca, kao neophodan izvor informacija i kao talasna dužina s koje se mogao čuti dopadljiv zabavni ili koristan prosvjetni, kulturni ili politički program.

Zaključak

Razvojem izdavačke djelatnosti u Tuzli u periodu 1945.-1953. godine imao je poseban značaj na kulturnom uzdizanju stanovništva Tuzle. Posebnu pažnju zauzimao je list „Front slobode“ koji je bio osnovan još u toku Drugog svjetskog rata. Uvidom u brojeve „Fronta slobode“ može se vidjeti da je ovaj list redovno i dosta dobro informisao o radu raznih prosvjetnih, kulturnih, naučnih i drugih ustanova, kao i o radu drugih organizacija kako u Tuzli, tako i na širem prostoru. Kada su u pitanju mediji, tek je od maja 1953. godine počeo sa radom radio Tuzla, koji je postepeno ulazio u svakodnevnicu slušalaca i služio kao neophodan izvor informacija iz raznih političkih, društvenih, kulturnih i prosvjetnih tema.

Izvori i literatura

Izvori:

Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla

- *Fondovi:*

1. Okružni narodni odbor Tuzla (1944 – 1947.), Odjeljenje za prosvjetu
2. Oblasni narodni odbor Tuzla (1949 – 1952.), Povjereništvo za prosvjetu i kulturu

- *Zbirka:*

1. Fototeka

- *Rukopisi:*

1. Jajčević Jasmin, *Kultura Tuzle u periodu 1945. – 1953. godine*, neobjavljen magistarski rad, JU Univerzitet u Tuzli-Filozofski fakultet, Tuzla 2014.

²⁰ Neki o najznačajnijih časopisa su: „Međunarodni problemi“, „Književnost“, „Mladost“, „Film“, „Nauka i tehnika“, „Nauka i priroda“, „Narodno zadrugarstvo“, „Tehnika“, „Teška industrija“, „Laka industrija“, „Radio“, „Poljoprivreda“, „Traktorist“, „Mladi zadrugar“, „Bibliotekar“, „Kulturni život“, „Izdavačka djelatnost u FNRJ“ i dr. Više: A TK, Oblasni narodni odbor Tuzla (dalje: *OBNOT*), Narodna republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo prosvjete, Odjeljenje za narodno prosvjećivanje, K-65, 16746/50, dok. 4774/1 i 4774/2, *Preplata za časopise i popis biblioteka i čitaonica*, Sarajevo, 17. juni 1950.

²¹ G. autora, *Vaspitanje, obrazovanje, nauka i kultura u Tuzli*, 106; D. Sušić, *Tuzla*, 98-99.

²² *Front slobode*, br. 354, Godina X, Tuzla, 3. juli 1953. godine, 4.

- *Novine:*

1. *Front slobode*, br. 281, Godina VIII, Tuzla, 12. novembar 1950.
2. *Front slobode*, br. 354, Godina X, Tuzla, 3. juli 1953.

Literatura:

- *Knjige:*

1. Alispahić Fatmir, *Tuzland, Knjiga o Tuzli*, Tuzla 2000.
2. Grupa autora, *Vaspitanje, obrazovanje, nauka i kultura u Tuzli 1945. – 1970.*, Tuzla 1971.
3. Pejanović Đorđe, *Štampa u Bosni i Hercegovini 1850-1941.*, Sarajevo 1949.
4. Pavlović Vitormir, „*Vodonoše i vitezovi*“, *Devet i po decenija tuzlanske štampe. 55. godina „Fronta slobode“*, Tuzla 1998.
5. Selimović Sead, Hadžić Senaid, *Kultura i tradicija u Bosni i Hercegovini, Višemilenijski kontinuitet*, Tuzla 2012.
6. Sušić Derviš, *Tuzla, prošlost-informacije-perspektive*, Tuzla 1967.
7. Trifković Dragiša, *Tuzlanski vremeplov, I*, Beograd 1981.
8. Trifković Dragiša, *Tuzlanski vremeplov, II*, Beograd 1983.

- *Članci i rasprave*

1. Atić Salih, „Partizanska štamparija“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji, Narodnooslobodilački rat i revolucija (oktobar 1943.-maj 1945.)*, Knjiga 3, Tuzla 1987., 143-147.
2. Mušović-Tadić Nizara, „*Front slobode*“ kao istorijski izvor za period novembar 1943. – 1945., Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Godina XVIII-XIX, Knjiga XVIII-XIX, Separat, Sarajevo 1978/79., 127-145.
3. Mušović-Tadić Nizara, *Ratni brojevi „Oslobođenja“ o događajima u sjeveroistočnoj Bosni (30. avgust 1943. – 12. april 1945.)*, Glasnik arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Godina XX-XXI, Knjiga XX-XXI, Sarajevo 1980/81., 141-152.
4. Nuhić Muhamed, „Kulturno-prosvjetna i informativno-propagandna aktivnost u Tuzli 1944. – 1945. godine“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji, Narodnooslobodilački rat i revolucija (oktobar 1943.-maj 1945.)*, Knjiga 3, Tuzla 1987., 1020-1032.
5. Šljivić Ferid, „Značaj lista *Front slobode*“, *Tuzla u radničkom pokretu i revoluciji, Narodnooslobodilački rat i revoluciji (oktobar 1943.-maj 1945.)*, Knjiga 3, Tuzla 1987., 132-142.